

Holocaust Monument Levenslicht in Zeeland.

Op maandag 27 januari 2020 is het precies 75 jaar geleden dat het concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz door soldaten van het Russische (rode)leger werd “bevrijd”. In Auschwitz zijn tussen 1940 en 1945 ca. 1,1 miljoen mensen vermoord door de nazi's, vooral joden, Roma en Sinti en homoseksuelen, hiervan waren ca. 60.000 Nederlanders. Er waren veel meer concentratie en vernietigingskampen, maar Auschwitz wordt hiervan wel als symbool gezien voor het op massale schaal vermoorden van mensen via de gaskamers en daarna verbranding in de crematoria.

In de hele 2 e wereldoorlog zijn meer dan 6 miljoen joden vermoord door de nazi's. Op 25-01-2020 was de jaarlijkse landelijke Auschwitz herdenking in Amsterdam bij het Spiegelmonument van Jan Wolkers. Hier sprak oa. Min.president Mark Rutte, maar ook een overlevende Eva Weyl, en Duco v. Eijkelenburg, een geschiedenisleraar uit Zeeland. Belangwekkend was dat premier Rutte voor het eerst openlijk zijn excuses aanbod voor de rol van de Nederlandse overheid tijdens de oorlog, hiermee werd met name bedoeld het meewerken door ambtenaren aan oa.verstrekken van lijsten uit het bevolkingsregister aan de Duitsers en het meewerken van politie personeel aan het oppakken van joden en anderen. In Auschwitz zelf was op 27-01-2020 een internationale herdenking, in aanwezigheid van veel staatshoofden, waaronder ook Koning Willem-Alexander. Tevens waren er ca. 200 overlevenden aanwezig, waarvan er 4 een indrukwekkende toespraak hielden. Marian Turski(93) beschreef dat al in de jaren 30 een opkomend anti-semitisme ontstond in Duitsland, die steeds een stapje verder ging, zodat men hier min of meer aan gewend raakte. Hij pleitte voor een nieuw elfde gebod: Gij zult niet onverschillig blijven! Ook de slot toespraak van de heer Lauder was indrukwekkend, hij benadrukte het weer opkomende anti-semitisme in de wereld.

In het kader van deze herdenking in Nederland heeft de kunstenaar Daan Roosegaarde op verzoek van het Nationaal Comité 4 en 5 mei een landelijk Lichtmonument ontworpen, genaamd : Levenslicht.

Dit project werd op 16 jan.2020 In Rotterdam gepresenteerd. Het bestaat uit 104.000 lichtgevende/fluorescerende herdenkingsstenen, dit aantal staat symbool voor het aantal slachtoffers aan de Holocaust uit Nederland. Via een paaltje met een lamp boven de stenen lichten ze steeds een paar seconden op, om daarna weer uit te doven, net als een soort ademhaling. Dit symboliseert hiermee het leven dat gemist wordt. Tevens is het gebaseerd op de Joodse traditie om bij een bezoek aan een graf een steen op het graf te leggen, als aandenken en als teken dat iemand bezocht is (bloemen verwelken immers).

Nadat alle stenen als een geheel zijn gepresenteerd zijn ze allemaal verdeeld over alle gemeentes waaruit mensen zijn afgevoerd in de oorlog, totaal ca. 170.

In Zeeland zijn dit Goes, Middelburg, Terneuzen, Veere en Vlissingen. Op 24 maart 1942 werden alle Joodse Zeeuwen (174) gedwongen om met de trein naar Amsterdam te reizen. Vandaar werden ze naar Kamp Westerbork gebracht. Vanuit Westerbork vertrok elke week een transport naar de vernietigingskampen Auschwitz en Sobibor. Slechts weinigen hiervan hebben de oorlog overleefd. In Vlissingen woonden op 10 mei 1940 44 joodse burgers, hiervan zijn er 41 omgekomen als gevolg van de Holocaust. In Vlissingen zijn de stenen op 25-01-2020 geplaatst op de Oude Markt, t./m. 2 febr. Daarna worden een aantal stenen gelegd bij het Joods Monument op de dijk bij de Oranjemolen.

In gemeente Veere vond 30-1-2020 een herdenking plaats bij het monument Levenslicht, die geplaatst is in de raadszaal van het stadhuis van Domburg, ook t./m. 2 febr. 2020. 58 leerlingen van groep 5 tot en met 8 van de basisschool De Golfslag legden hier de laatste stenen neer. Na 2 febr. zullen de ca. 600 stenen verdeeld worden onder Veerse scholen.

In Terneuzen is het monument van 27-01-2020 tot en met 2 febr. te zien in het stadhuis.

In Goes is het monument van 28-01-2020 tot en met 2 febr. te zien bij het stadskantoor.

In Middelburg werd het monument op maandag 27 jan. 2020 onthuld, samen met een herdenking met een aantal toespraken, op het Abdijplein. Hierbij waren ca. 200 mensen aanwezig, ondanks het druilerige weer. Sprekers waren oa. Gedeputeerde Mevr. A.Pijpelink, namens de commissaris van de Koning, de heer H.Bergmann, burgemeester van Middelburg, de heer D.Jongeneel, voorzitter van de Joodse gemeente Zeeland. Tussendoor was er muziek, gespeeld door Dirk van de Velde op de viool en tevens droeg de scholiere Elise Minderhoud een door haar geschreven gedicht voor, genaamd: De Cirkel.

Centraal in alle toespraken stond de vraag hoe dit toch heeft kunnen gebeuren, het gegeven dat er enerzijds verzet was maar dat anderzijds ook vele burgers niets gedaan hebben of de andere kant opkeken en de oproep die ook al destijds werd geuit: nooit meer! Maar tevens de signalering van een weer opkomend anti-semitisme, racisme en xenofobie, zowel in Nederland als in de hele wereld. De meeste indruk maakte een persoonlijk verhaal van mevr. D.Koning, over familie van haar die afgevoerd is naar de vernietigingskampen. Via brieven hebben ze nog persoonlijke zaken doorgegeven in de eerste dagen na hun deportatie, vanuit Amsterdam.

Tot slot was er nog een joods gebed door de heer L.Smit, chazan van de Joodse Gemeente Zeeland en werd vanaf de Lange Jan door de stadsbeiaardier J. den Engelsman het Ha Tikva gespeeld, het volkslied van Israel.

Hierna werden de laatste stenen gelegd en het licht ontstoken, en kon men nog de stenen aanraken en eventueel herschikken. Al met al een sfeervolle plechtigheid.

Ook in Middelburg blijft het monument t/m. 3 febr. aanwezig.

Tot slot is het van belang te vermelden dat dit Levenslicht monument weliswaar een tijdelijk monument is, maar dat de hoop en verwachting is dat er blijvend aandacht wordt besteed in Zeeland en Nederland aan deze zwarte bladzij in onze geschiedenis. In dat kader is ook een lesprogramma ontwikkeld voor scholen over dit onderwerp. Verder zijn er inmiddels al vele boeken over de Holocaust verschenen, ook thans nog weer een aantal nieuwe boeken. Tevens zijn er al vele films gemaakt over de Holocaust en de oorlog.

Verder is een zichtbare getuigenis aanwezig via de zg. struikelstenen, geplaatst op een laatst bekend adres van joden die gedeporteerd zijn, hier zijn er inmiddels al een aantal van gelegd in Zeeland.

Jon van Caspel.